

LaV@eduskunta.fi

Viite

Lakivaliokunnan asiantuntijapyyntö 3.1.2018

Lakivaliokunta torstai 9.2.2018 klo 10:00 HE 180/2018 vp/

Oikeusrekisterikeskuksen kirjallinen asiantuntijalausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle tieliikennelainsäätelyä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, HE 180/2017 vp

Lakivaliokunta on pyytänyt Oikeusrekisterikeskukselta lausuntoa lakiesityksestä tieliikennelainsäätelyä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ja erityisesti seuraamusjärjestelmästä sekä siihen liittyvästä menettelystä. Lausuntonaan Oikeusrekisterikeskus esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Liikennevirhemaksun suhde muuhun seuraamusjärjestelmään

Oikeusrekisterikeskus on antanut aiemmasta tieliikennelakia koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta 1.4.2017 lausunnon, joka on nähtävissä lausuntopalvelussa. Myös oikeusministeriö on antanut esitysluonnoksesta lausunnon 25.4.2017, OM 25/43/2017. Molemmissa lausunnoissa on pohdittu liikennevirhemaksun suhdetta muuhun seuraamusjärjestelmään.

Vaikuttaa siltä, että vielä annetussa hallituksen esityksessä tämä suhde jää epäselväksi. Esityksen 160 §:n 3 momentin mukaan maksua ei määrätä, jos 1) tienkäyttäjää epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa, 2) samasta teosta on annettu lainvoimainen tuomio, 3) tienkäyttäjää epäillään samalla teolla tehdystä rikoksesta 4) teko käsitellään pysäköinninvalvonnasta annetun lain mukaisessa järjestyksessä tai 5) tekijä on alle viisitoista vuotias.

Liikennevirhemaksun voi esityksen 160 ja 181 §:n perusteella määrätä liikenteenvalvoja eli poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. Tuomioistuin ei voi rikosasiaa käsitellessään määrätä liikennevirhemaksua. Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiesitys numero 5:n mukaan rikesakkorikkomuksista annetun lain (986/2016) rikesakolla rangaistavia liikenne rikkomuksia koskevat pykälät 2 - 11 kumotaan. Hallituksen esitykseen ei sisälly säännöstä, jonka perusteella tuomioistuin voisi tuomita vankeus- tai sakkorangaistuksen tai yhteisen vankeus- tai

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhoffinkatu 2 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om.fi www.oikeusrekisterikeskus.fi

sakkorangaistuksen teosta, jonka seuraamuksena muutoin olisi tieliikennelain mukaisessa prosessissa tarkoitettu liikennevirhemaksu. Jos esimerkiksi samalla teolla tehdyt törkeä rattijuopumus, ylinopeus max 20 km/h ja turvavyön käyttämättä jättäminen tulisivat tuomioistuimen arvioitavaksi, tuomioistuin voisi määrätä seuraamuksen vain törkeästä rattijuopumuksesta, mutta ylinopeus ja turvavyön käyttämättä jättäminen jäisi vaille seuraamusta, koska rangaistussäännös puuttuu. Liikennevirhemaksuun ei liity vastaavaa yhteistä rangaistusta koskevaa säännöstä kuin on nykyisiin rikoslain 7 luvun 1 § 2 momentissa, jonka mukaan tuomioistuin voi määrätä yhteisen vankeusrangaistuksen, jos samalla kertaa on arvioitavana teko, josta muutoin on säädetty seuraamukseksi (sakko tai) rikesakko. Vastaavasti rikoslain 7 luvun 3a §:ssä on nykyisin säädetty tuomioistuimen tai sakkomenettelylain mukaisessa järjestyksessä poliisin ja syyttäjän mahdollisuudesta määrätä sakkorangaistus tai yhteinen sakkorangaistus, kun rikesakkoteko tulee tuomioistuimen arvioitavaksi rikosprosessissa tai syyttäjän tai poliisin arvioitavaksi sakkomenettelylain mukaisesti yhdessä päiväsakolla rangaistavan teon kanssa. Hallituksen esitykseen nyt liittyvä lakiesitys numero 4 rikoslain 2a luvun 3 §:n muuttamisesta ei ole riittävä säännös liikennevirhemaksun ja rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän yhteensovittamiseksi ja säännös vaikuttaa ristiriitaiselta, koska liikenne rikkomuksia koskevat rikesakkorikkomuksista annetun lain pykälät 2-11 § esitetään nimenomaan kumottavaksi lakiesityksellä 5.

Ajokorttilakia on vastikään muutettu lailla 96/30.1.2018 siten, että poliisilla on jatkossa toimivalta määrätä ajokielto. Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä tulee siten määrättäväksi seuraamukset ainakin tavallisista rattijuopumusrikoksista. On tyypillistä, että rattijuopumusteon yhteydessä henkilö syyllistyy myös muihin liikenne rikkomuksiin, joista jatkossa seuraamuksena on liikennevirhemaksu. Tulevaisuudessa joudutaan siten useasti pohtimaan, määrätäänkö rattijuopumusta ja sen yhteydessä tehtyä muuta tekoa koskeva seuraamus sakkomenettelylain mukaisessa järjestyksessä. Liikennevirhemaksua ja rikosoikeudellisia seuraamuksia koskevien järjestelmien ja seuraamusten yhteensovittamisongelma vaikuttaa siten myös sakkomenettelylain soveltamisalaan.

On vaikea hahmottaa, miten hallinnollinen liikennevirhemaksu ja rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä yhteensovittaisiin. Hallituksen esityksen kohtaan 4.3 (s. 154-156) sisältyvä arvio, jonka mukaan rikosoikeudellisesti rangaistavan käyttäytymisen ohessa hallinnollisella seuraamuksella sanktioitu käyttäytyminen jäisi kokonaan huomioimatta tai sillä olisi rangaistusta epämääräisesti koventava vaikutus, ei johda oikeudenmukaiseen ja yhdenvertaiseen ratkaisuun yksittäistapauksissa eikä myöskään asianmukaiseen oikeuskäytäntöön.

Yksityiskohtaisia huomioita

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhoffinkatu 2 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om. fi www.oikeusrekisterikeskus .fi

Aikaisemman lainvalmistelun yhteydessä annetut Oikeusrekisterikeskuksen kommentit on kiitettävästi huomioitu hallituksen esityksessä. Yksityiskohtaisina lähinnä liikennevirhemaksua koskevinä kommentteina esitämme kuitenkin vielä seuraavaa.

Maksuaika, 177 §

Esitetyn tieliikennelain 177§:n mukaan liikennevirhemaksu on suoritettava 14 päivän kuluessa tiedoksisaannista. Maksuvelvollinen voi esitetyn 193 §:n ja hallintolain 7a luvun perusteella tehdä kuitenkin oikaisuvaatimuksen 30 päivän kuluessa tiedoksisaannista. Käytännössä moni maksun saanut suorittaa liikennevirhemaksun, vaikka sittemmin tekee oikaisuvaatimuksen. Harkittavaksi jää, onko säännöstä syytä muuttaa niin, että liikennevirhemaksua ei tarvitse maksaa, jos oikaisuvaatimus tehdään. Joka tapauksessa Oikeusrekisterikeskuksen kannalta on tärkeää, että 180 §:n perusteella annettavassa asetuksessa liikennevirhemaksun antaneella viranomaiselle säädetään velvollisuus ilmoittaa ratkaisustaan myös siinä tapauksessa, että maksu päätetään oikaisuvaatimuksen tekemisen jälkeen jättää antamatta, jotta mahdollisesti suoritettu maksu voidaan palauttaa.

Esitetyn 177 §:n 2 momentin mukaan Oikeusrekisterikeskus voisi myöntää maksuajan pidennystä. Parempi olisi ilmaista asia niin, että Oikeusrekisterikeskus voi myöntää *maksuaikaa*. Sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002, jäljempänä SakkoTpL) 14 - 18 §:ssä on säännökset maksuajan myöntämisestä ja ne tulevat sovellettavaksi jo sillä perusteella, että liikennevirhemaksu pannaan esityksen 178 § 1 momentin mukaan täytäntöön mainitun lain mukaisessa järjestyksessä. Ehdotetulla 177 § 2 momentilla on siten ainoastaan informatiivinen merkitys. Lisäksi on huomioitava, että 177 § 2 momentin sanamuotoa ja sitä koskevat yksityiskohtaiset perustelut ovat keskenään ristiriitaiset. Perustelut ovat jääneet korjaamatta, kun aikaisemmin suunniteltiin, että myös maksun määräävä viranomainen voisi myöntää maksuajan pidennystä eli maksuaikaa.

Täytäntöönpano 178 §

Esityksen 178 § 1 momentin mukaan liikennevirhemaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa. Esitykseen ei kuitenkaan sisälly lakiesitystä SakkoTpL:n muuttamiseksi vastaavalla tavoin. Lähinnä liikennevirhemaksun täytäntöönpanosta voitaisiin säätää SakkoTpL:n 1 §:ssä, minkä lisäksi täytäntöönpanokelpoisuudesta voitaisiin informatiivisessa mielessä säätää lain 2 §:ssä.

Täytäntöönpano-oikeuden vanhentumisesta on säädetty esityksen 178 § 2 momentissa, jonka mukaan vanhentuminen määräytyy kuin veroilla eli viiden vuoden kuluttua määräämisvuotta seuraavan vuoden alusta. Oikeusrekisterikeskus

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhoffinkatu 2 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om. fi www.oikeusrekisterikeskus .fi

esittää vielä aikaisemman esityksensä mukaisesti harkittavaksi, että vanhentuminen muutettaisiin tapahtuvaksi vastaavalla tavoin kuin sakoilla eli että liikennevirhemaksu vanhenisi viiden vuoden kuluttua lainvoiman saaneen ratkaisun antamisesta. Ottaen huomioon maksun luonne, maksuvelvollisten kannalta olisi oikeudenmukaisempaa, että täytäntöönpano-aika kaikissa tapauksissa olisi sama. Jos vanhentuminen määritellään esitetyllä tavoin, täytäntöönpano-aika on sattumanvaraisesti 5-6 vuotta.

Takautumisoikeus 179 §

Lainvalmistelun aikaisemmassa vaiheessa suunniteltiin, että Oikeusrekisterikeskukselle tulisi toimivalta vastaavalla tavoin kuin pysäköinninvalvonnasta annetun lain 19 §:ssä on säädetty, palauttaa liikennevirhemaksulle tullut maksusuoritus siinä tapauksessa, että liikennevirhemaksu on määrätty esteestä huolimatta. Tästä säännöksestä on nyt Oikeusrekisterikeskuksen esityksen mukaisesti luovuttu. Siten takautumisoikeutta koskevalla 179 §:n säännökselläkään ei ole enää olennaista merkitystä. Oikeusrekisterikeskus ei palauta maksusuoritusta, joka on tullut lainvoimaisesti määrättylle liikennevirhemaksulle. On kokonaan osapuolten keskinäinen asia, jos lainvoimainen liikennevirhemaksu on tosiasiallisesti tullut määrättyksi muulle kuin ajoneuvon kuljettajalle. Epäselväksi jää, onko syytä sisällyttää lakiin osapuolten keskinäistä vastuunjakoja koskevaa säännöstä, kun aiheettomasti maksun saanut voi joka tapauksessa tehdä liikennevirhemaksua koskevan oikaisuvaatimuksen ja valituksen. Säännös ei missään tapauksessa rajoita Oikeusrekisterikeskuksen mahdollisuutta käyttää omistajan, haltijan tai tilapäisen käyttäjän aiheutta maksama määrä SakkoTpL 23 §:n tarkoitetulla tavoin maksajan täällä perinnässä olevan muun saatavan kuittaamiseksi.

Muutoksenhaku, 193 §

Liikennevirhemaksuun haettaisiin muutosta hallintolaissa tarkoitetulla tavoin ensisijaisesti oikaisuopyynnöllä. Oikaisuopyynnön johdosta annettuun päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla hallintotuomioistuimeen hallintolainkäyttölaissa tarkoitetulla tavoin.

Sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella on erittäin hyvä, että liikennevirhemaksun määräävälle viranomaiselle tulee toimivalta itse oikaista liikennevirhemaksua koskevaa päätöstään.

Esityksen mukaan oikaisuvaatimuksen jälkeen tehtävä jatkovalitus käsitellään hallinto-oikeudessa. Liikennevirhemaksu on luonteeltaan lähinnä hallinnollinen sanktio. Tästä huolimatta Oikeusrekisterikeskus esittää vielä vakavasti

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhoffinkatu 2 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om. fi www.oikeusrekisterikeskus .fi

harkittavaksi, onko liikennevirhemaksua koskevat valitukset kuitenkin syytä ohjata tehtäväksi yleisiin tuomioistuimiin eli kärjä-, hovi- ja korkeimpaan oikeuteen.

Esityksestä on todettavissa, että liikennevirhemaksuja on joka tapauksessa tarkoitus jatkaa käsitellä myös rikosprosessissa yleisissä tuomioistuimissa. Ajan myötä on vaarana, että eri tuomioistuinlinjoissa tieliikennettä koskeva oikeuskäytäntö eriytyy, mikä tulee olemaan varsin kiusallista.

Vaikka liikennevirhemaksu on luonteeltaan lähinnä hallinnollinen seuraamus, ei kuitenkaan ole estettä sille, että valitukset käsiteltäisiin yleisissä tuomioistuimissa, jonne ne luonteensa puolesta parhaiten sopivat.

Jo nykyisin Oikeusrekisterikeskuksen hallinnollisessa menettelyssä tekemästä ja sakkojen vastavuoroista tunnustamista koskevaan puitepäätökseen 2005/214/YOS sekä voimaanpanolakiin 2.3.2007/231 perustuvasta eu-sakkojen tunnustamis- ja täytäntöönpanopäätöksestä valitetaan kärjäoikeuteen.

Edellä mainitun puitepäätöksen perusteella voidaan vastavuoroisesti Suomesta lähettää täytäntöön pantavaksi toiseen eu-jäsenvaltioon sakko, joka on määrätty rikosasioita käsittelevässä tuomioistuimessa. Lisäksi voidaan lähettää täytäntöön pantavaksi sakot, jotka on määrännyt muu viranomainen, kuin tuomioistuin, mutta jotka sakotettu voi valittamalla saattaa rikosasioita käsittelevän tuomioistuimen käsiteltäväksi. Nykyisin tällaisia sakkoja ovat syyttäjän määräämät rangaistusmääräyssakot ja poliisin antamat sakkomääräys- ja rikesakot. Esitetyn tieliikennelain mukaista liikennevirhemaksua ei voida lähettää täytäntöön pantavaksi toiseen eu-jäsenvaltioon, koska siitä valitetaan hallinto-oikeuteen. Liikennevirhemaksua ei voida lähettää perittäväksi edes toiseen pohjoismaahan, koska pohjoismaista yhteistyötä sääntelevä laki 20.6.1963/326 koskee vain rikosasioissa annettujen tuomioiden täytäntöönpanoa.

Edellä esitetyn perusteella Oikeusrekisterikeskuksella ei ole mitään mahdollisuutta periä liikennevirhemaksua ulkomaan kansalaisilta tai ulkomailla asuivilta henkilöiltä. Esimerkiksi Suomessa työssä käyvät Viron kansalaiset ovat merkittävä henkilöryhmä, johon ei kohdistuisi mitään pakotetta liikennevirhemaksujen suorittamiseksi. Erityisesti pohjoismaiden kesken sakkoyhteistyötä on tehty vuosikymmeniä, mikä yhteistyö Suomen osalta supistuisi merkittävästi.

Aiemmissä edellä mainituissa Oikeusrekisterikeskuksen ja oikeusministeriön lausunnoissa on sivuttu tietojärjestelmäkustannuksia, jotka aiheutuvat, kun valitusten käsittely osoitetaan hallinto-oikeuksille. Vaikka ajokieltoseuraamusten käsittely keskitetään poliisille, myös hallinto-oikeuksilla tulee olla mahdollisuus nykyaikaisella tavoin ilmoittaa liikennevirhemaksua koskevista ratkaisuistaan

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhoffinkatu 2 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om. fi www.oikeusrekisterikeskus .fi

ainakin täytäntöönpanoa varten. Myös tässä mielessä tieliikennejutut aiheuttaisivat päällekkäistä toimintaa ja kustannuksia sekä hallinto- että yleisissä tuomioistuimissa.

Lopuksi

Edellä mainituista näkökohdista huolimatta Oikeusrekisterikeskus pitää hallinnolliseen liikennevirhemaksuun siirtymistä perusteltuna. Toivottavaa olisi, että säännökset voitaisiin muotoilla niin, että liikenne rikkomuksiin liittyvää eu-valtioiden välistä ja pohjoismaista täytäntöönpanoyhteistyötä voidaan jatkaa.

Johtaja

Ritva-Liisa Raatikainen

Täytäntöönpanopäällikkö

Tauno Aalto

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Sähköpostiosoite ja kotisivu
PL 157 13101 Hämeenlinna	Wetterhoffinkatu 2 13110 Hämeenlinna	029 56 65631	oikeusrekisterikeskus@om. fi www.oikeusrekisterikeskus .fi